

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Дадикіна В.І.

студентка,

Глухівський національний педагогічний університет

імені Олександра Довженка

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Сучасний період розвитку українського суспільства характеризується змінами, що охоплюють усі сфери людського життя. На тлі цих змін саме підлітки перебувають у найтяжчому становищі внаслідок несформованості власної системи стійких моральних переконань, ціннісних орієнтацій, що нерідко викликають неадекватну реакцію на події навколишнього життя. Найвні проблеми в державі, зростання злочинності, занепад моралі, відчуження підлітків від соціальних інституцій, які займаються вихованням молоді, спричиняють різного роду девіації в молодіжному середовищі, зокрема серед підлітків [5, с.95-98].

У поведінці підлітків, як найбільш вразливої демографічної групи, все більше виявляються девіації, які відображають їхнє негативне ставлення до соціального середовища, соціальних норм, традицій, впливають на мотивацію вчинків і ставлення до себе [2].

Це пов'язане з тим, що особливості цього віку – «особливо важкий період у становленні особистості» – пов'язані з постійним здійсненням вибору: професії, системи цінностей, життєвого шляху. Вибір відображається в цілях, планах, суб'єктивній картині майбутнього. Саме в цьому віці формування зрілих уявлень про майбутнє є можливістю та неодмінним передвісником дальшого розвитку особистості.

Вагомий внесок у вивчення природи виникнення девіантної поведінки особистості, профілактики протиправної поведінки зробили вчені різних галузей науки (В. Сухомлинський, С. Анісімова, В. Оржеховська, Г. Пустовіт, А. Сиротенко, М. Фіцула та ін.).

Мета роботи – розкрити основні аспекти корекції девіантної поведінки підлітків.

Під девіантною поведінкою (лат. *deviatio* – відхилення) розуміють систему вчинків чи окремі вчинки, які суперечать прийнятним у суспільстві нормам і виявляються у вигляді незбалансованих психічних процесів, неадаптованості, порушенні процесів самоактуалізації та ухиленні від морального й етичного контролю особистості над власною поведінкою.

Девіантна поведінка підлітків – це доволі об'ємне й змістовне поняття, яке включає відхилення в поведінці, починаючи від елементарних, простих порушень порядку до здійснення найрізноманітніших серйозних проступків, що межують з порушенням законодавства. У психолого-педагогічній літературі та практиці школи до цих дітей відносять усіх психічно здорових дітей (з відхиленнями у межах норми), які мають проблеми (затримки, відставання) у моральному, розумовому, емоційно-вольовому розвитку в той чи інший період онтогенезу і через це не піддаються звичайним заходам педагогічного впливу. При відсутності повноцінної та своєчасної корекційної роботи у дитини виникає стан педагогічної занедбаності і сфера прояву її важковиховуваності розширюється [4].

Корекція девіантної поведінки безпосередньо спрямована на поведінкові зміни і має практичний характер. Вона ґрунтується на ретельному вивченні особистості, діагностиці його сильних та слабких сторін, постійному аналізі результатів корекції.

Серед спеціальних методів корекційної роботи варто виділити такі методи як суб'єктивно-прагматичний, метод природних наслідків, метод відшкодування, метод корекції через працю (трудовий метод), аналітико-перетворювальний метод коригування особистості та інші [6].

Стратегічними цілями корекції девіантної поведінки є:

- 1) формування конструктивної мотивації (позитивних цінностей, орієнтація на виконання соціальних вимог та самозбереження);
- 2) інтеграція індивідуального досвіду;
- 3) підвищення стійкості до стресів та розширення ресурсів особистості;
- 4) удосконалення саморегуляції;
- 5) вироблення життєво важливих навичок та умінь;
- 6) розширення соціальних зв'язків та позитивного соціального досвіду;
- 7) підвищення рівня соціальної адаптації.

Психологічна корекція як форма психолого-педагогічної діяльності означає сукупність педагогічних впливів, спрямованих на виправлення, компенсацію недоліків, відхилень у психічному розвитку дитини [5].

Основна відмінність психокорекції від інших впливів, спрямованих на психологічний розвиток людини, полягає в тому, що психокорекція має справу з уже сформованими якостями особистості чи видами поведінки і спрямована на їхню трансформацію; основне завдання – при відсутності чи недостатньому розвитку сформувати в людини потрібні психологічні якості.

Психокорекційні заходи повинні бути:

- спеціальними (нормалізація окремих властивостей особистості, а саме: агресивності, ригідності, тривожності, підозрливості, зверхності);
- програмованими (на відміну від імпровізованих);
- симптоматичними (корекція симптомів) із наступним переходом до особистісно-орієнтованих;
- спрямованими на корекцію особистості та її поведінкових особливостей;
- груповими.

Психокорекційна робота будується на використанні когнітивних (формування здатності до аналізу ситуації, своїх переживань, до логічного пошуку шляхів розв'язання конфліктів неагресивними методами), емоційно-вольових (рольове розігрування критичних життєвих ситуацій; навчання конструктивним формам поведінки) та поведінкових (оволодіння техніками саморегуляції для стримування небажаних поведінкових імпульсів) способів корекції.

Методи роботи можуть бути: групова дискусія, рольове програвання моделей бажаної поведінки, психогімнастика, ауторелаксація. Ці методи спрямовані на: розвиток групи або особи, розвиток уміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях, розуміти інших людей, обирати та реалізувати адекватні форми спілкування, розвиток внутрішньої і зовнішньої свободи; підвищення самооцінки, впевненості у собі; розвиток уяви, уміння нестандартно, оригінально мислити; підвищення пошукової активності орієнтації на активну позицію. Вони є системою спеціально організованої інтенсивної дії, яка допомагає вирішити багато актуальних проблем життєдіяльності людини та використовується для засвоєння нової або корекції старої поведінки [3].

Ефективність корекції девіантної поведінки залежить від низки умов та факторів, серед яких: формування у об'єму, глибини, дієвості знань про моральні цінності; принципів та норм поведінки; формування правомірності та визначеності ставлення до моральних норм; гуманного ставлення до людини; формування характеру моральних переживань, пов'язаних із нормами чи відхиленнями від них; формування морально-вольових спонук до реалізації моральних вчинків; свідомого морального обґрунтування вибору; розвиток здатності здійснювати моральні дії, проявляти відповідальне ставлення до дійсності; вміння оцінювати поведінку сучасників з позиції чинних норм.

Отже, з огляду на високий рівень девіантної поведінки не лише серед дорослих, а й підлітків є всі підстави вважати, що вивчення причин та корекції девіантної поведінки, її діагностика, обґрунтування адекватних способів корекційного впливу є проблемою не тільки теоретичною, але і прикладною, й потребує розробки експериментальних досліджень, які б дали змогу виявити соціально-педагогічні умови корекції девіантної поведінки підлітків.

Список використаних джерел:

1. Алмазов Б.Н. Психічне середовище дезадаптації неповнолітніх/ Б.Н. Алмазов. – Свердловськ, 1986. – С. 252.
2. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання : Науково-методичний посібник /І.Д. Бех . -К.,1998. – С. 204.
3. Тостоухова С. Соціальна робота с девіантними и делинквентними подростками / С.Толстоухова – 2003. – № 4. – С. 12-17.
4. Заросинський Ю. Причини девіантної та делінквентної поведінки серед учнів середнього шкільного віку/ Ю. Заросинський // Право України. – 2004. – № 3. – С. 64-68.
5. Капська А. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми девіантної та делінквентної поведінки: Навч.-метод, посібник / А.Капська— К.:УДЦССМ, 2001. – 220 с.
6. Ковчина І. Зміст і організаційно-правові форми роботи з дітьми та молоддю шкільного віку / І. Ковчина -К.: ДЦССМ, 2004. – С. 347-355.